

I. Co je filosofie? A k čemu?

- A. Různé koncepce a „definice“ filosofie
- B. Filosofie a ... věda, náboženství, umění
- C. Náplň filosofie a její disciplíny

I. A. Různé koncepce a „definice“

1. Antika

– Sókratés:

- „Ten z vás, lidé, je nejmoudřejší, kdo jako Sókratés poznal, že jeho moudrost nestojí opravdu za nic.“
- „... že toto je dokonce největší dobro pro člověka, každý den vésti hovory o ctnosti a o ostatních věcech, o kterých vy mě slyšíte rozmlouvat a sebe samého i jiné zkoušet, a že život bez zkoušení není člověku hoden žití...“

I. A. Různé koncepce a „definice“

1. Antika

– Platón:

- „... filosofové jsou lidé schopní chápati to, co jest ustavičné v týchž vztazích neproměnné, a nefilosofové ti, kteří toho nejsou schopni, nýbrž bez určitého směru se pohybují v oblasti množství a proměnlivosti...“
- „Nestanou-li se, děl jsem, v obcích filosofové králi nebo neoddají-li se nynější takzvaní králové a panovníci upřímně a náležitě filosofii a nespadne-li toto obojí v jedno, politická moc a filosofie, a těm četným duchům, kteří se nyní různě ubírají za jedním nebo druhým cílem, násilím v tom nebude zabráněno, není pro obce (...) konce béd a myslím, že ani ne pro lidské pokolení...“

I. A. Různé koncepce a „definice“

1. Antika

– Aristotelés:

- „Všichni lidé od přirozenosti touží po vědě. Známkou toho je záliba v smyslových vjemech, v nichž si libují pro ně samy, aniž hledí k jejich potřebě. Zvláště to platí o vjemech zrakových.“
- „Neboť jako dnes, tak v dřívějších dobách lidé začali filozofovat, protože se něčemu divili. Z počátku se divili záhadným zjevům, jež jim bezprostředně ukazovala zkušenost, a teprve potom ponenáhlu postupující naznačenou cestou dospěli i k záhadám významnějším... Ten pak, kdo pochybuje a diví se, má vědomí nevědomosti (...). Jestliže tedy lidé filozofovali, aby unikli nevědomosti, je zjevno, že usilovali o věděni proto, aby nabyli věděni, nikoli pro nějaký vnější užitek. (...) A tak vidíme, že tuto vědu [tj. filosofii] nevyhledáváme pro žádný jiný vnější užitek, nýbrž jako říkáme, že svobodný je člověk, jenž je pro sebe a nikoli pro druhého, tak i ona jenom je vědou svobodnou; jenom ona totiž je vědou pro sebe.“

I. A. Různé koncepce a „definice“

2. Současnost (téměř)

- S. Kierkegaard (19. st.):
 - „Filosofie nám dává sebeepochopení (soběporozumění).“
- *Ottův slovník naučný* (19./20. st.):
 - „Filosofie jest věda, která na základě výsledkův ostatních věd hledí sestrojiti jednotný názor světa. Cíl její vždy byl a bude, aby lidské poznatky spojila v přehledný celek, aby ze všeho vědění takto nasbíraného vyvodila poslední výslednici, z níž by vysvívalo, jak člověk v přívale dojmů životních se orientovati, jak na svět zírati, jak smýšleti a jednati má.“
- K. Jaspers (pol. 20. st.):
 - „Filosofovat znamená být na cestě. Otázky jsou ve filosofii podstatnější než odpovědi a každá odpověď se stává novou otázkou. ... Co to filosofie je, to nelze vědět jinak než vlastní zkušeností.“

I. A. Různé koncepce a „definice“

2. Současnost (doslovně)

- Arno Anzenbacher (1981):
 - „Filozofie je kritická rozumová věda o podmínkách možnosti empirické skutečnosti jako celku.“
- *Filosofický slovník* (Olomouc: FIN 1995):
 - „Filosofie ... znamená především touhu po opravdovém vědění, jež by obsáhlo celou skutečnost a vyjevilo člověku smysl jeho života, počínání a usilování.“
- Blecha (2002, s. 16):
 - „Filosofie je zvláštní myšlenkové úsilí, které si klade za cíl zkoumat jednotlivá jsoucna nikoli jako ostatní vědy v jejich dílčích projevech, ale z hlediska toho, že, jak a proč vůbec jsou, tedy z hlediska jejich bytí. Proto je první a základní filosofickou disciplínou tzv. ontologie – nauka o bytí.“

I. A. Různé koncepce a „definice“

2. Současnost (reflexe)

- W. Lawhead (*The Philosophical Journey*, 2000):
 - „Filosofie je
 1. hledání soběporozumění,
 2. láska k moudrosti a snaha o její dosažení,
 3. kladení otázek o významu našich nejzákladnějších pojmů,
 4. hledání základních přesvědčení, která budou racionálně odůvodněna.“
- M. Otisk (*Filosofie a její vybrané problémy*, 2007):
 - „Jest tedy patrné, že ani dnes dostupné texty, které uvádějí do filosofie, nejsou schopny podat bezvadnou definici filosofie. Nelze předpokládat, že rozmnožování výčtu těchto definic, či dokonce pokus o vlastní výměr, by vedl k lepšímu výsledku: Filosofie je minimálně velice obtížně definovatelná, je docela dobře možné, že již z povahy samotné filosofie plyne, že je nedefinovatelná...“

I. A. Různé koncepce a „definice“

Shrnutí – typické prvky definic

a. zvláštní poznávací činnost

- „kritická rozumová věda“, „zvláštní myšlenkové úsilí“

b. speciální předmět

- „zkoumat jednotlivá jsoucna nikoli jako ostatní vědy v jejich dílčích projevech, ale z hlediska toho, že, jak a proč vůbec jsou“, „jednotný názor světa“, „co jest ustavičné v týchž vztazích neproměnné“

c. specifický účel a výsledek

- „sebe samého i jiné zkoušet“, „lidé filosofovali, aby unikli nevědomosti“, „sebepochopení (soběporozumění)“, „jak na svět zírat, jak smýšlet a jednat“, „smysl života, počínání a usilování“

I. B. Filosofie a ... věda, náboženství, umění

1. Filosofie a věda

- srovnání cíle, předmětu, metod, exaktnosti, pokroku

- Cíl
- Předmět
- Metoda
- Exaktnost
- Pokrok
- Stejný – poznání skutečnosti
- Celek jsoucna X dílčí oblasti jsoucna
- Empirie, logika X empirie, matematika, experiment
- Logická X matematická, experimentální
- Odmítnutí některých odpovědí X obrovský nárůst přesnějších poznatků

I. B. Filosofie a ... věda, náboženství, umění

2. Filosofie a **náboženství**

- srovnání cíle, předmětu, metod, exaktnosti, pokroku

- Cíl
- Předmět
- Metoda
- Exaktnost
- Pokrok
- Poznání skutečnosti X určení úkolu člověka v kosmu
- Stejný – celek jsoucna a místo člověka v něm
- Empirie, logika X výklad „posvátných pramenů“
- Logická X není cílem
- Odmítnutí některých odpovědí X lpění na tradici a „posvátných pramenech“

I. B. Filosofie a ... věda, náboženství, umění

3. Filosofie a umění

- srovnání cíle, předmětu, metod, exaktnosti, pokroku

- Cíl
- Předmět
- Metoda
- Exaktnost
- Pokrok
- Poznání skutečnosti X zobrazení skutečnosti
- V zásadě stejný – celek jsoucna a místo člověka v něm
- Empirie, logika X tvůrčí (iracionální) aktivita
- Logická X není cílem
- Odmítnutí některých odpovědí X střídání uměleckých směrů a postupů

I. C. Náplň filosofie a její disciplíny

1. Ontologie (metafyzika)
2. Epistemologie (gnoseologie)
3. Etika
4. Politická filosofie
5. Přírodní filosofie
6. Filosofie jazyka a filosofická logika
7. Filosofická antropologie
8. Filosofie dějin, filosofie vědy, filosofie práva, teorie mysli, filosofie umění